

Een toevallige ontdekking van een bijzondere schelpenverzamelaar

E.A. Jansen en A. bij de Vaate

Coincidental discovery of a remarkable shell collector

Summary. Cases of most likely a caddisfly *Limnephilus* spec. (possibly *L. flavicornus*) were discovered under stones on the shore of a lake in the Natuurpark in Lelystad, province of Flevoland. Cases were predominantly constructed from shells – and even living specimens – of the New Zealand mud snail *Potamopyrgus antipodarum*. On the case depicted only a few shells of five other snail species were found. The preference for the New Zealand mud snail did not relate to the prevalence of that species on site, suggesting the caddisfly's ability to identify species.

Portret van de schelpenverzamelaar

Tijdens de inventarisatie van mollusken in het Natuurpark bij Lelystad troffen we aan de onderkant van stenen in de oeverzone van de grote plas een aantal onbewoonde huisjes aan van een kokerjuffersoort (fig. 1). Welke soort het was viel niet meer na te gaan omdat de bewoners uitgevlogen waren. Larven van haften (ook wel schietmotten genoemd) leven in het water en maken kokertjes waarin ze wonen. Daar komt de naam kokerjuffer vandaan. In het voorjaar vliegen ze uit om zich te kunnen voortplanten, vandaar dat de huisjes onbewoond waren toen we die op 26 juli 2013 vonden (coördinaten van de vindplaats: 165.075 - 499.400). Gelukkig kunnen de vorm van de huisjes en de ornamenten waarmee ze zijn 'versierd' wel een idee geven om welke soort het gaat. In ons geval waren de kokertjes helemaal bedekt met slakkenhuisjes, waarbij het opvallend was dat de voorkeur bleek te zijn uitgegaan naar één soort, namelijk Jenkins' waterhoren (*Potamopyrgus antipodarum*). Meer dan 90% van de slakken die we op de huisjes waarnamen bestond hieruit. Sommige waren zelfs nog levend. Daarnaast werden één of enkele exemplaren van een vijftal andere molluskensoorten aangetroffen (tabel 1). Van ander veelvuldig voorkomend 'versieringsmateriaal', zoals zandkorreltjes of kleine stukjes hout of riet, bleek geen sprake. Op basis van literatuurgegevens kan geconcludeerd worden dat de huisjes waarschijnlijk gemaakt zijn door een soort die behoort tot het geslacht *Limnephilus* (Waringer & Graf, 2011). De meeste soorten binnen dit geslacht vliegen uit in de periode mei-oktober. Met name de soort *L. flavicornus* lijkt een waarschijnlijke kandidaat. Deze soort komt in ons land algemeen in diverse watertypen voor (Higler, 2005) en van deze soort is tevens bekend dat hij slakkenhuisjes gebruikt voor de opbouw van zijn kokertje.

De voorkeur voor de Jenkin's waterhoren duidt erop dat de kokerjuffer in staat is om slakkensoorten te herkennen. Temeer omdat de dichtheid van Jenkin's waterhoren op de stenen relatief gering was (of dat ook zo was toen de kokerjuffers hun huisje maakten is onbekend). Wie dacht dat het vermogen om mollusken te determineren uitsluitend aan de mens toebedeeld is zal zijn mening dus moeten herzien!

Tabel 1. Aangetroffen molluskensoorten op de kokerjuffer huisjes

Draaikolkschijfhoren	<i>Anisus vortex</i>
Kleine diepslak	<i>Bithynia leachii</i>
Driehoeksmossel	<i>Dreissena polymorpha</i>
Witte schijfhoren	<i>Gyraulus albus</i>
Jenkins' waterhoren	<i>Potamopyrgus antipodarum</i>
Glanzende schijfhoren	<i>Segmentina nitida</i>

Geraadpleegde bronnen:

HIGLER, L.W.G. (2005): De Nederlandse kokerjufferlarven. – KNNV uitgeverij, Zeist.
 WARINGER, J. & W. GRAF (2011): Atlas der Mitteleuropäischen Köcherfliegenlarven. – Erich Mauch Verlag, Dinkelscherben.

Adressen van de auteurs:

Bert Jansen: natura-parva@planet.nl
 Bram bij de Vaate: vaate@planet.nl

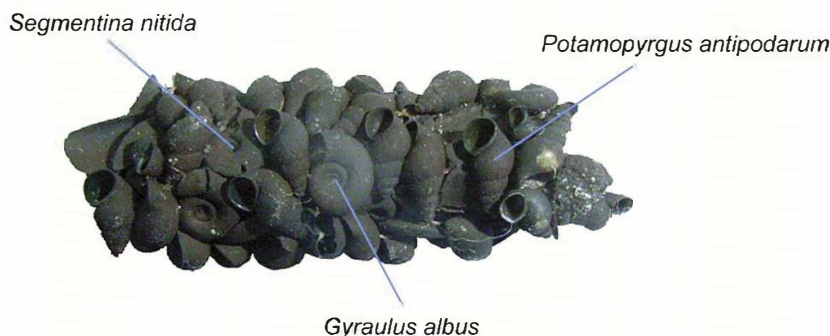

Fig. 1. Kokertje, mogelijk van de kokerjuffer *Limnephilus flavicornus*